9. Drift og vedlikehold

Arbeidet med å sikre gamle veger går over flere faser. Tidligere i boka har vi bl.a. gjennomgått hvordan en kan få kjennskap til hvor vegen gikk og hvordan den kan sikres og opparbeides. I slikt arbeid er det lett å skape entusiasme og få mange med seg. Et høydepunkt blir gjerne den dagen vegen «gjenåpnes» for publikum. Men hvordan skal en i åra som kommer sikre vedlikeholdet av vegen etter den store arbeidsinnsatsen som er nedlagt i oppbyggingsfasen? Hvem skal ha ansvar for å rense stikkrennene, skifte ut informasjonsmateriell som blir ødelagt eller som må endres? I dette kapittelet skal vi se på hvordan det kan legges opp et system som sikrer den framtidige driften av veganlegget.

I forbindelse med driften av vegen vil vi sterkt anbefale at prosjektstyret som ble opprettet i forbindelse med opparbeiding av vegen blir opprettholdt. Dette vil både sikre kontinuitet i arbeidet og sikre at ansvaret er forankret på et sted.

Behov for skjøtselsarbeider

I forbindelse med restaurerings- og/ eller tilretteleggingsarbeidene ble det sikkert foretatt tiltak som rydding av vegetasjon, istandsetting av stikkrenner, steinmurer, bygging av nye bruer eller oppsetting av informasjonsskilt. Med utgangspunkt i de arbeidene som blir utført i opparbeidings – tilretteleggingsfasen, kan vi dele oppgavene i driftsfasen i:

- Arbeid som må utføres flere ganger årlig.
- Arbeid som må utføres årlig.
- Arbeid som må utføres med lengre intervall.

Hvor ofte vedlikeholdsarbeidene må utføres er stedsavhengig. Noen steder vil f. eks. vegetasjonen måtte ryddes ofte, mens den andre steder ikke krever årlig vedlikehold.

I de tilfellene der vegen fortsatt er i offentlig eie eller bruk, eller en offentlig institusjon har påtatt seg vedlikeholdsansvaret for vegen, er arbeidet langt lettere. Da vil som regel Statens vegvesen eller den kommunen som vegen ligger i ha ansvar for de vedlikeholdsarbeidene som

skal utføres. Dersom situasjonen er slik, bør en likevel opprettholde driftsstyret. Det vil i forbindelse med en gammel veg alltid være oppgaver som vil kreve mer enn normalt vedlikehold, og som det bør tas ansvar for.

Hvem som skal ha ansvaret for å utføre skjøtselsarbeidene dersom vegen *ikke* er i offentlig bruk eller eie, vil være avhengig av flere forhold. Uansett hvilken løsning som velges vil driftsstyret bli sentralt i arbeidene som skal gjøres.

Oppretting av et driftsstyre

I forbindelse med arbeidsoppgaver som skulle utføres da vegen skulle opparbeides, ble det pekt på behovet for å trekke inn ulike grupper og organisasjoner i prosjektstyret. Når styret nå går inn i en ny fase er det viktig at det får samme brede sammensetning som tidligere, slik at en er sikret at kunnskapen som ble etablert i forbindelse med opparbeidingen blir brakt videre. Driftsstyret bør ha en så bred sammensetning som mulig. Desto bredere sammensetning – desto lettere blir det å dele på driftsoppgavene som nå venter. Hvis det i selve restaureringsfasen var en eller noen få enkeltpersoner som dro det tyngste lasset, er det viktig at en nå i tillegg får inn andre personer. Ellers kan det hende at «ildsjelene» går lei og at det blir så som så med vedlikeholdet.

Hvordan styret formelt skal organiseres finnes det ikke noe enkelt svar på. En løsning kan imidlertid være å registrere seg som en stiftelse, etter reglene i lov om stiftelser m.m. av 23.mai 1980. Andre alternativ er basislovnormene som er laget for idrettslag. Disse fås ved henvendelse til idrettskretsen i fylket. Det kan også være en mulighet å lage en formell kobling til historielag i bygda.

Oppgaver for driftsstyret

De sentrale arbeidsoppgavene som driftstyret må ta ansvar for er:

- Utarbeide en driftsplan.
- Økonomistyring og sikring av økonomi.
- Ta initiativ til og gjennomføre dugnader.
- Ta initiativ til og gjennomføre arrangementer.

Å utarbeide en driftsplan er en svært viktig oppgave for styret. I en slik driftsplan må det klart framgå hvilke

vedlikeholdsoppgaver som skal utføres, av hvem og når.

Enkelte oppgaver må – som nevnt ovenfor – utføres flere ganger hvert år. Dersom det er satt opp søppelsekker eller lignende, må disse selvsagt tømmes regelmesssig. Unngå å sette søppelstativer på steder der en ikke kan komme til med bil i forbindelse med tømming. Dersom det er mulig, vil vi anbefale at en prøver å få kommunen til å ta ansvar for søppeltømming. Som regel vil det være tilstrekkelig med et søppelstativ ved begynnelsen av turvegen og et ved det stedet der den slutter. Dersom det er laget informasjonsmateriell som foldere som skal kunne fåes eller kjøpes langs vegen, må en passe på at det er tilstrekkelig med eksemplarer der hele tiden. For besøkende er det irriterende når slik informasjon ikke er tilgjengelig.

De fleste arbeidsoppgavene holder å gjennomføre en gang pr. år,– som fjerning av vegetasjon, kontroll av stikkrenner og grøfter. Videre må gjerder, grinder og klyvele kontrolleres minst en gang pr. år. Er det satt opp informasjonsskilt eller henvisningsskilt langs vegen bør disse også inspiseres hvert år. Det er lurt å lage informasjonsskilt i flere eksemplarer både fordi de blir slitt av vær og vind og fordi de kan bli utsatt for hærverk. Dersom vegen har et bærelag av grus, vil det være en fordel å tette eventuelle hull i dette før de blir for store. Begynner vann å grave, blir fort mye av bindematerialet vasket ut. Generelt er det en fordel å gjennomføre slike enkle vedlikeholdsarbeider ofte.

Det kan være flere måter å organisere slike årlige vedlikeholdsoppgaver på. En vanlig form vil være å organisere en eller flere dugnader. En idé kan være samarbeid med skoler der et klassetrinn får ansvar for en rode av vegen. Elevene kan ha ansvaret for å holde sin del av vegen fri for søppel samt å rydde uønsket vegetasjon.

Dersom det i forbindelse med vegprosjektet er innvilget midler til skjøtsel av kulturlandskap gjennom landbrukets støtteordninger, kan brukere eller andre være innvilget midler til årlig drift/vedlikehold gjennom et visst antall år. Det bør vurderes om det er mulig å få en eller flere enkeltpersoner til å ta ansvar for mindre vedlikeholdsarbeider. Dersom vegen får årlige tilskudd, kan noe av tilskuddet gå til å få gjennomført slikt vedlikehold.

I forhold til alt arbeid som blir utført må driftsstyret ha ansvar for å gjennomføre kvalitetskontroll.

Utføring av vedlikehold koster penger. Skal en kunne få en god struktur på driften, er det viktig at en legger opp til

å få penger i kassa som gjør at en kan gjennomføre nødvendige vedlikeholdsoppgaver kontinuerlig.

I stor grad må driftsmidler søkes hos offentlige instanser, i hovedsak fra de samme postene som er aktuelle m.h.t. tiltak/tilrettelegging, jfr. kap. 3 og vedlegg II.

I tillegg til slik støtte kan en for eksempel ha ett eller flere arrangement knyttet til vegen eller ulike severdigheter langs vegen. Slike arrangement kan bl.a. være turmarsjer, historiske eller botaniske vandringer langs vegen. Mulighetene for å lage ulike arrangementer er mange. Foruten muligheten til å spre kunnskap og glede til de som deltar, vil også slike arrangement kunne gi midler i form av deltakeravgift og forskjellige salgsinntekter.

Dersom det er laget brosjyrer eller annet informasjonsmateriell er det ikke urimelig at en tar betalt for det, i det minste for å dekke utgiftene til produksjon.

Det er vanskelig å sette opp bestemte regler for hvordan ting skal gjøres eller løses når det gjelder drift og vedlikehold av en gammel veg. Det sier seg selv at vedlikeholdsformen må stå i forhold til hvor vegen går og bruken av den. Vi vil derfor bare avslutte med å minne om at regelmessig vedlikehold er det beste vedlikehold.